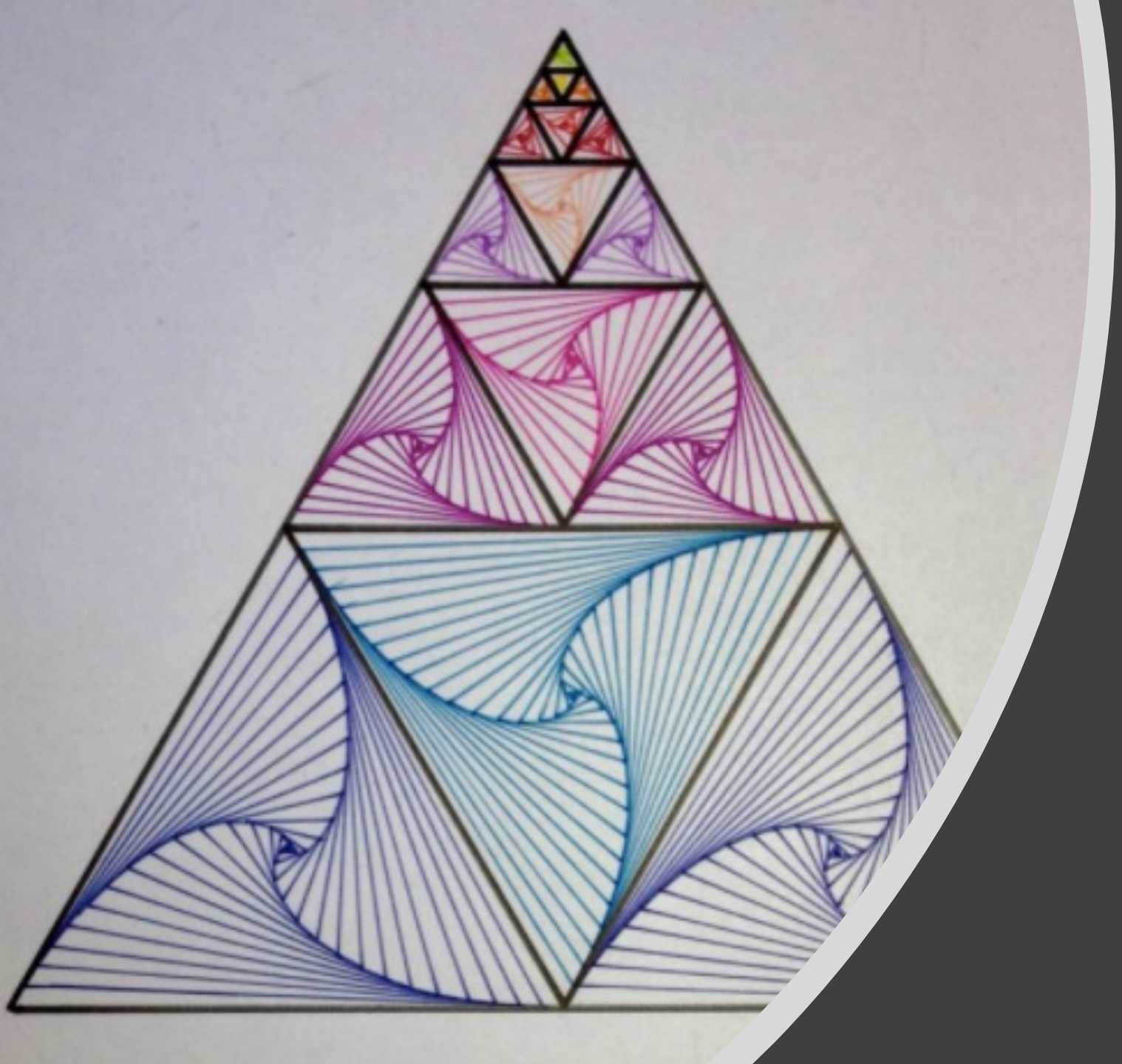

Τρίγωνα Γραμματόσημα

Μπάλτσου Γεωργία

2022

Παραδοσιακά, τα περισσότερα γραμματόσημα ανά τον κόσμο, είχαν και έχουν ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα.

Ακρωτήρι Καλής Ελπίδος

Κι όμως, 13 μόλις χρόνια μετά την κυκλοφορία του πρώτου γραμματοσήμου του κόσμου από τη Μεγάλη Βρετανία (Penny black, 1840), το Ακρωτήρι Καλής Ελπίδος (Βρετανική αποικία τότε) κυκλοφόρησε τα δύο πρώτα γραμματόσημα τριγωνικού σχήματος.

Ακρωτήρι Καλής Ελπίδος

Τα παραπάνω γραμματόσημα απεικονίζουν τη θεά Ελπίδα κι αποτελούν σχέδια του Charles Bell. Η τύπωση έγινε από τους Perkins, Bacon & Co με χαλκογραφική μήτρα του William Humphrys στο Λονδίνο και η 1η Σεπτεμβρίου 1853 είναι η πρώτη ημέρα κυκλοφορίας τους. Το Ακρωτήρι Καλής Ελπίδος κυκλοφόρησε αυτά τα γραμματόσημα σε συνολικά τέσσερις διαφορετικές αξίες αλλά σε διάφορες αποχρώσεις και εκδόσεις μέχρι και το 1863. Όλα τα παραπάνω αποσύρθηκαν την 1η Οκτωβρίου 1900 και έκτοτε η χώρα αυτή δεν κυκλοφόρησε ξανά τρίγωνα γραμματόσημα.

Γιατί τρίγωνα ;

Ο λόγος που το Ακρωτήρι Καλής Ελπίδος κυκλοφόρησε γραμματόσημα τριγωνικού σχήματος, σύμφωνα με την επικρατέστερη εκδοχή, δεν ήταν ούτε για να εντυπωσιάσει ούτε για να κάνει τη διαφορά, αλλά καθαρά πρακτικός: το τριγωνικό σχήμα βοηθούσε τους ιθαγενείς υπαλλήλους του ταχυδρομείου να ξεχωρίσουν γρήγορα τις επιστολές εσωτερικού.

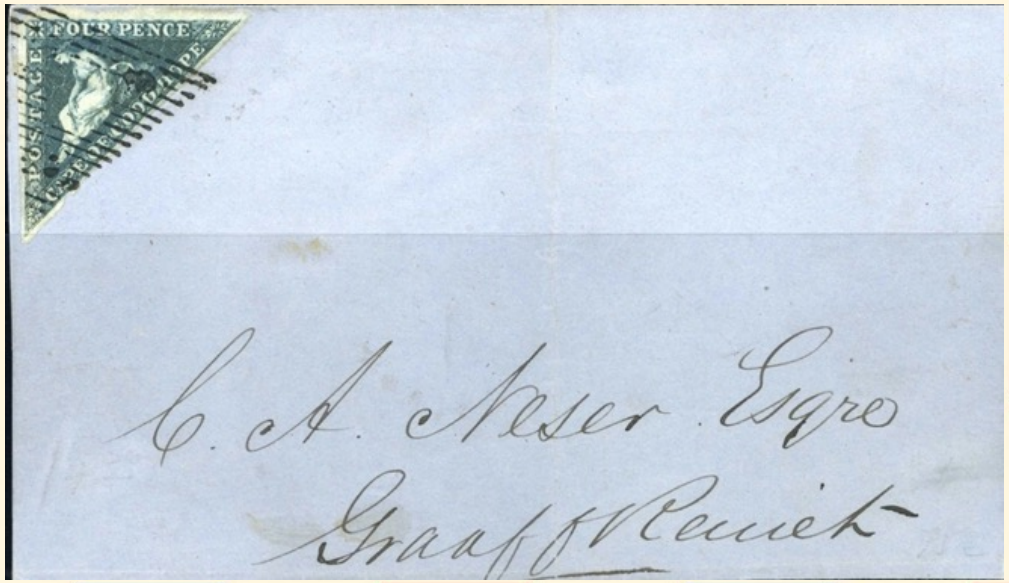

Άρθρο στα φιλοτελικά Νέα
Μάιος-Ιούνιος 1953, τεύχος 53-54

*

ΤΡΙΓΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΕΛΠΙΔΟΣ

Ἐξ ὅλων τῶν ἐκδόσεων τῶν ρωμαντικῶν γραμματοσήμων, πιθανῶς οὐδὲν ἄλλο ἔχει συλλάβει τὴν φαντασίαν τῶν συλλεκτῶν περισσότερον ἀπὸ ὅσον αἱ τριγωνικαὶ ἐκδόσεις τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀσύνηθες σχῆμά των ἦλθε ὡς νεωτερισμὸς εἰς τοὺς φιλοτελιστὰς τῆς Εὐρώπης καὶ Βορείου Ἀμερικῆς οἵτινες ἦσαν ἐξοικειωμένοι μόνον μὲ τὰ ὀρθογώνια γραμματόσημα, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι ἦσαν ἄγνωστα τότε τὰ γραμματόσημα τῆς Βρεττανικῆς Γουϊάνας. Ἕνας μῦθος ἐπλάκη περὶ τῆς σπανιότητός των γύρω ἀπὸ τὰ τρία σχετικὰ ἀντίτυπα, μῦθος ὅστις ἐξακολουθῇ νὰ ὑφίσταται ἐπιμόνως διὰ μέσου τῶν χρόνων.

Τὸ τριγωνικὸν σχῆμα δὲν ἦταν τυχαῖον. Πολυάριθμοι αἰτίαι διὰ τὴν υἱοθέτησίν του ἔχουν προταθῇ ὑπὸ τῶν φιλοτελιστῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὅλες ὅμως αἱ ἐξηγήσεις εἶναι ρωμαντικῆς φύσεως. Ἐν τούτοις τὸ γεγονὸς παραμένει, ὅτι τὸ τρίγωνον ἔχει ἐκλεγεῖ δι' αὐστηρῶς χρήσιμον σκοπόν.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ὁποίας εἰσήχθησαν τὰ γραμματόσημα, ἰθαγενεῖς ἀναλφάβητοι ὑπάλληλοι εἶχαν καταλάβει ὡρισμένας θέσεις εἰς τὰ ταχυδρομεῖα τοῦ Ἀκρωτηρίου. Διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ὑπαλλήλους νὰ ἀναγνωρίζουν μὲ τὴν πρώτην ματιὰ ἕνα γράμμα τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἔγιναν τὰ γραμματόσημα αὐτὰ εἰς τὸ ἀσύνηθες αὐτὸ σχῆμα.

Τὸ σχέδιον ἦτο ἐργασία τοῦ Τσάρλς Μπὲλ ὅστις παρήγαγε τὰ δύο δοκίμια. Τὸ ἓν εἰς τὸ υἱοθετηθὲν σχέδιον καὶ τὸ ἄλλον πενταγωνικὸν καὶ φέρον τὴν εἰκόνα τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας.

Ἡ μήτρα ἐχαλκογραφήθη ὑπὸ τοῦ Οὐϊλιαμ Χάμφρεϋς καὶ τὰ γραμματόσημα ἐτυπώθησαν εἰς φύλλα τῶν 240 ὑπὸ τοῦ Πέρκινς - Μπέϋκον καὶ Σία.

Ὑπῆρχαν μόνον δύο κλάσεις, εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν κόκκινο τῆς 1 πέννας καὶ κυανοῦν τῶν 4 πεννῶν.

Ὁ οἶκος Πέρκινς - Μπέϋκον καὶ Σία οὐδέποτε εἶχεν προηγουμένως ἐκτυπώσει τριγωνικὰ γραμματόσημα, οὔτε εἶχεν χρησιμοποιήσει χάρτην φέροντα ἐπινοήσεις ὑδατοσήμων τιθεμένων κατὰ τρόπον κατάλληλον διὰ τοιαῦτα γραμματόσημα. Ἑπομένως δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι οἱ τυπογράφοι ἔβγαλαν μία ἢ περισσότερες σελίδες ὡς δοκίμια εἰς μαῦρο χρῶμα ἐπὶ τοῦ χάρτου μετ' ὑδατοσήμων προτοῦ ἀρχίσουν τὴν ἐκτύπωσιν τῶν πραγματικῶν.

Οὕτως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὁ θόρυβος τὸ ὁποῖον προεκάλεσε ἡ ὕπαρξις τῶν μυστηριωδῶν μελανῶν γραμματοσήμων τῶν 4 πεννῶν ἐπὶ χάρτου μετ' ὑδατοσήμων τῶν ὁποίων εὑρέθησαν μερικά, καὶ τὰ ὁποῖα ὡς φαίνεται ἔχουν χρησιμοποιηθῇ.

Ἡ πρώτη παράδοσις συνισταμένη ἐκ γραμματοσήμων τῆς 1 πέννας εἰς 50.000 καὶ τῶν 4 πεννῶν εἰς 100.000 ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀκρωτήριον ἐπὶ τοῦ α/π «Καλκοῦτα» στὰς 23 Ἰουνίου 1853 καὶ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν.

L. M. & M. WILLIAMS

Newfoundland 1857

Η επόμενη χώρα που προχώρησε σε κυκλοφορία τρίγωνου γραμματοσήμου ήταν και πάλι αποικία της Μεγάλης Βρετανίας, η Newfoundland, το 1857. Το γραμματόσημο απεικόνιζε λουλούδια της Μεγάλης Βρετανίας και τυπώθηκε με σκοπό την κυκλοφορία του μόνο για αλληλογραφία εντός της αποικίας. Με το τριγωνικό του σχήμα ήταν πιο εύκολος ο διαχωρισμός της τοπικής αλληλογραφίας.

Γιατί τρίγωνα γενικώς ;

Οι λόγοι για τους οποίους άρχισαν να κυκλοφορούν τρίγωνα γραμματόσημα ανά τον κόσμο, ήταν αρχικά τουλάχιστον, πρακτικοί.

Το σχήμα βοηθούσε τους ταχυδρομικούς υπαλλήλους να ξεχωρίζουν αυτά τα ειδικά γραμματόσημα, τα οποία μπορεί να υποδήλωναν:

- ειδικό τέλος
- ειδική μεταχείριση στην παράδοση
- αεροπορική ταχυδρόμηση κλπ.

Οδόντωση

Τα πρώτα τρίγωνα γραμματόσημα που κυκλοφόρησαν ήταν χωρίς οδόντωση, όπως έγινε και με τα ορθογώνια. Φυσικά στη συνέχεια κυκλοφόρησαν και οδοντωμένα.

Η πρώτη χώρα που το έκανε ήταν το Εκουαδόρ το 1908. Τα τρίγωνα γραμματόσημα αποτελούσαν την πλειοψηφία στη σειρά γραμματοσήμων για το άνοιγμα των σιδηροδρόμων Guayaquí-Quito (Γκουαγιακίλ-Κίτο).

Τρίγωνα γραμματόσημα – Ορόσημα

Υπάρχουν πολλών ειδών τρίγωνα γραμματόσημα που αποτελούν ορόσημα γιατί ήταν τα πρώτα μιας συγκεκριμένης κατηγορίας ή είναι ξεχωριστά για κάποιον λόγο.

Για παράδειγμα :

- 📌 το πρώτο τριγωνικό Αεροπορικό
- 📌 Το μεγαλύτερο σε μέγεθος τριγωνικό
- 📌 το πρώτο τριγωνικό postage-due
- 📌 το πρώτο τριγωνικό postal-tax
- 📌 το πρώτο τριγωνικό Αυτοκόλλητο κ.ο.κ.

Κολομβία 1869

Κυκλοφορεί το πρώτο και μοναδικό ως σήμερα σκαλινό* τρίγωνο γραμματόσημο. Ταυτόχρονα αποτελεί και το μικρότερο τρίγωνο γραμματόσημο στον κόσμο (~33mm).

*όλες του οι πλευρές είναι διαφορετικού μήκους και όλες του οι γωνίες είναι διαφορετικών μοιρών.

Αυστρία 1916

Είναι η πρώτη χώρα που κυκλοφορεί τρίγωνο γραμματόσημο με την κορυφή του προς τα κάτω. Τα γραμματόσημα αυτά χρησιμοποιούνταν σε δέματα και υποδήλωναν first-class.

Εσθονία 1920

Το πρώτο αεροπορικό γραμματόσημο τριγωνικού σχήματος στον κόσμο (αριστερά). Μάλιστα χρησιμοποίησε το τριγωνικό σχήμα σε όλα τα αεροπορικά που κυκλοφόρησε ως και το 1925.

Δεξιά τα τελευταία αεροπορικά τριγωνικού σχήματος της Εσθονίας και τα μοναδικά με οδόντωση, κυκλοφορίας 1925.

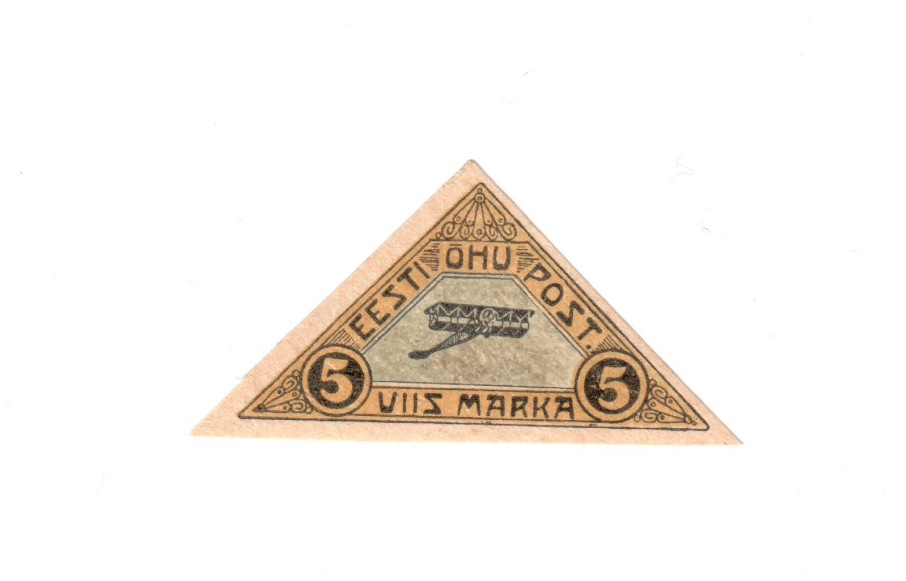

Σοβιετική Ένωση 1922

Το μεγαλύτερο σε μέγεθος τρίγωνο γραμματόσημο στον κόσμο μέχρι σήμερα.

Το γραμματόσημο σε φυσικό μέγεθος.

Νιάσα (Nyassa) 1924

Το πρώτο τρίγωνο postage-due γραμματόσημο κυκλοφόρησε (εντός σειράς) το 1924 από την Νιάσα (Nyassa) η οποία σήμερα έχει προσαρτηθεί στη Μοζαμβίκη.

Ως postage-due ορίζονται τα γραμματόσημα που υποδήλωναν στον παραλήπτη ότι θα χρειαστεί να πληρώσει ένα ποσό λόγω ανεπαρκούς τέλους της επιστολής.

Μοζαμβίκη 1928

Η πρώτη χώρα που κυκλοφόρησε postal-tax τρίγωνο γραμματόσημο, δηλαδή δεν αφορούσε τα ταχυδρομικά τέλη αλλά ένα επιπρόσθετο τέλος τα έσοδα του οποίου προορίζονταν για έναν ειδικό σκοπό . Συγκεκριμένα για τη Μοζαμβίκη, αφορούσαν τον Cross of the Orient Society, ένα πρακτορείο του Ερυθρού Σταυρού. Το συγκεκριμένο γραμματόσημο χρησιμοποιούνταν υποχρεωτικά σε όλη την αεροπορική αλληλογραφία σε ορισμένες ημέρες του έτους.

Σοβιετική Ένωση 1966

10η επέτειος της έρευνας στην Ανταρκτική

3 διαφορετικά γραμματόσημα εκ των οποίων τα 2 είναι τρίγωνα. Συνδυαστικά τα 3 γραμματόσημα σχηματίζουν ένα μεγάλο τρίγωνο. Ορίζεται ως Υπερ-τρίγωνο γραμματόσημο (Super triange).

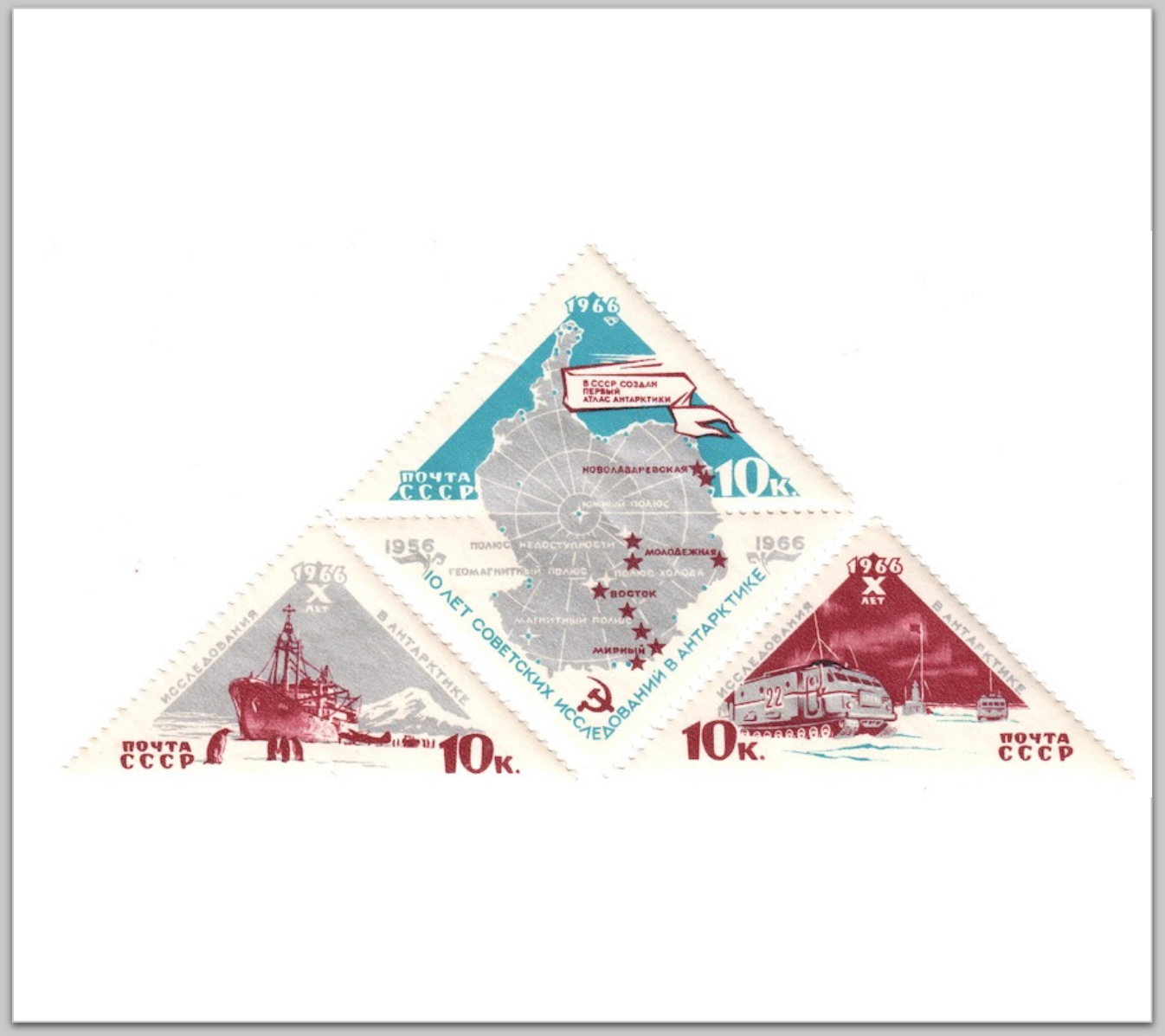

Αυστραλία 1994

Είναι η πρώτη χώρα που κυκλοφορεί αυτοκόλλητα τρίγωνα γραμματόσημα. Απεικόνιζαν καγκουρό (όπως και τα πρώτα γραμματόσημα της Αυστραλίας του 1913) και πωλούνταν σε τευχίδια των 20 από αυτόματους πωλητές τύπου ATM.

Μπαγκλαντές 1994

Ένα από τα λίγα παραδείγματα τρίγωνων γραμματοσήμων που "κάθονται" σε μια από τις δυο μικρότερες πλευρές τους.

Κύπρος 2003

Τα μοναδικά τρίγωνα που κυκλοφόρησε η χώρα και απεικονίζουν αρπακτικά πτηνά.

Ελλάδα 2014

Η Ελλάδα κυκλοφόρησε το 2014 τα μοναδικά, μέχρι σήμερα, τρίγωνα γραμματόσημα που είναι και αυτοκόλλητα.

Βγήκαν σε τευχίδια των 10 και είχαν ως θέμα τα Χριστούγεννα. Μάλιστα έφεραν και QR-code το οποίο όταν σαρώνεται με κάμερα οδηγεί σε ιστοσελίδα των ΕΛΤΑ όπου ακούγονται τα κάλαντα.

Se-tenant Ζεύγος Τριγώνων

Κάκτοι, Αλβανία 1973

Σε ελεύθερη μετάφραση se-tenant = μαζί.

Ζεύγος διαφορετικών τριγώνων γραμματοσήμων που όμως τυπώθηκαν στο ίδιο φύλλο.

Tête-Bêche Τρίγωνα Γραμματόσημα

Υποκατηγορία se-tenant όπου το ένα γραμματόσημο "κοιτάει" ανάποδα από το γειτονικό του. Σε ελεύθερη μετάφραση κεφάλι με κεφάλι.

Φρούτα, postage-due, Γκαμπόν 1962

Λουλούδια, postage-due, Καμερούν 1963

Άλογα, Μπενίν 1997

Bonus - όμορφα φεγιέ

Άγιος Βικέντιος 1996, Star Wars. Τα δεύτερα αυτοκόλλητα τρίγωνα στον κόσμο.

Ελβετία 1999, 125η επέτειος της Παγκόσμιας Ταχυδρομικής Ένωσης

Σουηδία 1999, ζώδια

Καναδάς 2001

Οκτώβρης-Μήνας συλλογής γραμματοσήμων

Αερόστατα

Αυτοκόλλητα, χωρίς οδόντωση

Ιαπωνία 2002,
παγκόσμια ημέρα
συγγραφής
επιστολών
(1η Σεπτέμβρη)

Ισπανία 2005, βεντάλιες

Cinderella Τριγωνικά Γραμματόσημα

Γραμματόσημα που εκδόθηκαν με σκοπό ιδιωτική κερδοσκοπία και ως εκ τούτου δεν αποτελούν επίσημα γραμματόσημα κράτους. Διακρίνονται σε phantoms και σε Bogus.

Phantoms: Εκδόσεις για φανταστικά μέρη, που δεν υφίστανται.

Bogus: Εκδόσεις για υπαρκτά μέρη αλλά από μη επίσημη/εξουσιοδοτημένη αρχή.

Παράδειγμα bogus τριγωνικών αποτελούν τα 24 διαφορετικά γραμματόσημα με αναγραφή "N.D. HRVATSKA" (Ανεξάρτητο Κράτος της Κροατίας) που απεικονίζουν λουλούδια και ζώα. Εκδόθηκαν το 1953 τόσο με, όσο και χωρίς οδόντωση.

Κατάλογος αποκλειστικά για τρίγωνα γραμματόσημα

Chris Green 1998

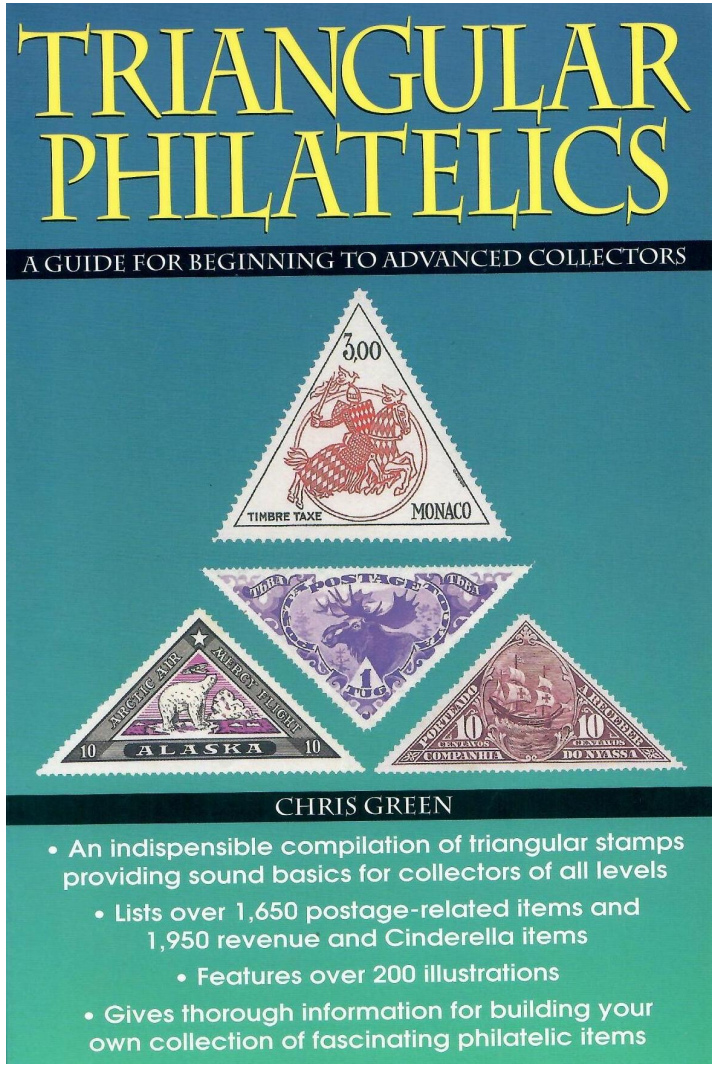

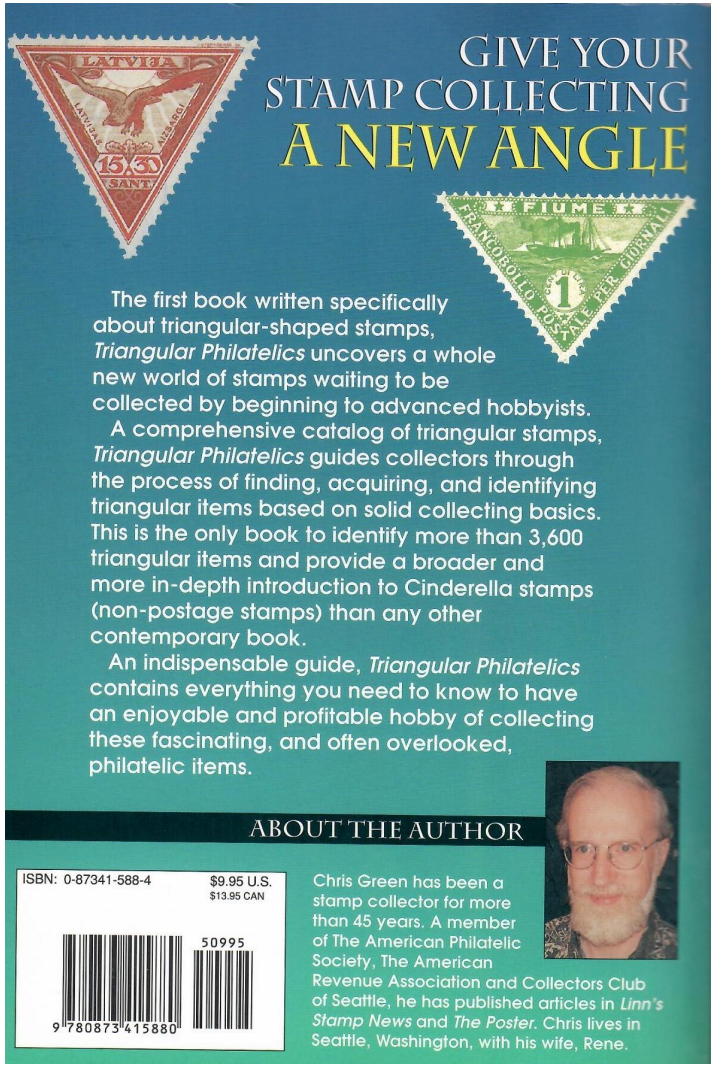

Βιβλιογραφία

1. L.M. & M. Williams, Περιοδικό "Φιλοτελικά Νέα", τεύχος 53-54, Μάιος-Ιούνιος 1953
2. Chris Green, "Triangular Philatelics", 1998
3. Wallis, F. , *Nuusdagboek: feite en fratse oor 1000 jaar*, Kaapstad: Human & Rousseau| "Exploring the Fascinating World of Stamps" p. 2-3, 2000
4. The Canadian Museum of History, https://www.historymuseum.ca, 2020
5. Professional Stamp Experts, http://psestamp.com/articles/article2372.chtml, 2000
6. Eric Rosenthal, The Cape of Good Hope Triangular Stamps and its Story
7. www.stampworld.com
8. https://www.pinterest.com/pin/470274386067883574/